

Mg. ing. Bernards Gaida (Bernard Gaida)
Vācu sabiedrisko kultūras biedrību asociācijas Polijā
priekšsēdētājs

Vācu mazākumtautību darba grupas¹ vadītājs Eiropas tautību
federālajā savienībā (ETFS)

LVS trīsdesmitgades simpozijs IDENTITĀTE, IZAICINĀJUMI, REDZĒJUMI

Ievadereferāts

VĀCU MAZĀKUMTAUTĪBAS IDENTITĀTES ASPEKTI EIROPAS PERSPEKTĪVĀ

Cienījamās dāmas un godātie kungi!

Mīļā Ilze Garda, mīļā Aina Balaško!

Vispirms es gribētu jums pateikties par ielūgumu. Es vēršos pie jums kā *Vācu mazākumtautību darba grupas pārstāvis Eiropas tautību federālajā savienībā, kas ir lielākā nacionālo un etnisko mazākumtautību pārstāvniecība Eiropā.*

Vienlaikus es esmu no Silēzijas, kur dzīvo lielākā vācu mazākumtautības daļa Polijā. Polija gan nebija Padomju Savienības sastāvā, tomēr kā Polijas Tautas Republika bija no tās ļoti atkarīga un bija izveidojusi dīvainu kombināciju no komunistu un nacionālistu ideoloģijām. Mazākumtautībām ideja par monokulturālu sociālistisku valsti bija nāvējoša, jo tās sekmīgai realizēšanai bija nepieciešami tādi pasākumi kā izraidīšana, deportācijas, darba nometnes, diskriminēšana, naida kurināšana pret Vāciju un brīvības ierobežošana medijos, kultūrā un sabiedriskajā dzīvē.

Šī simpozija koncepcijā ir teikts:

“Uz daudziem jautājumiem, kas bija aktuāli deviņdesmito gadu sākumā, ir saņemtas atbildes. Viens no svarīgākajiem tajā laikā bija: vai Latvija pieder Eiropas politikajai un kultūras telpai. Pašreizējās situācijas un problēmu apzināšanās ir nozīmīgs uzdevums, kas lielā mērā noteiks visas sabiedrības turpmākās attīstības virzienus. [20. gadsimta vēstures] Traģisko notikumu ēnā vācu mazākumtautības identitātes un attīstības izziņošana var kļūt par vienu no veidiem, kā runāt par etniski ļoti daudzveidīgas sabiedrības rašanos un līdzāspastāvēšanu Latvijā šodien un nākotnē.”

Šāds uzdevums ir lielākajai daļai no vācu etniskajām grupām Eiropā, it īpaši Eiropas Savienībā, taču par to ir jādiskutē atklāti, jo tieši tāda ir Eiropas perspektīva - nākotne etniski daudzveidīgās sabiedrībās, multikulturālā Eiropā. Šādu perspektīvu nevar izveidot vai saglabāt mazākumtautības vienas pašas. Šeit vislielākā atbildība gulstas uz valstīm un vairākuma sabiedrībām.

Tiek lēsts, ka vācu izcelsmes cilvēku skaits, kas dzīvo kā etniskās minoritātes ārpus Vācijas, kopumā pārsniedz vienu miljoni. Tajā neietilpst vācu valodas kopienas, vācu emigrantu etniskās grupas visos kontinentos. Šīs etniskās minoritātes pagājušajos gadsimtos ir izveidojušās Vācijas austrumu kolonizācijas, mērķtiecīgu emigrācijas kustību, kā arī robežu maiņas un izraidīšanas rezultātā pēc kariem, jo īpaši pēc abiem pasaules kariem 20. gadsimtā. Vēsture, skaitliskais daudzums un reģionālā izvietojuma struktūra dažādās etniskajās grupās ievērojami atšķiras. Šeit arī jāpiemin, ka iepriekš minētais skaitlis "viens miljons" ir balstīts uz tā sauktajiem oficiālajiem valsts skaitļiem, t.i., galvenokārt uz tautas skaitīšanu, kas ļoti bieži ir kļūdaina, jo daudzās

¹ Turpmāk tekstā tiek lietots saīsinājums vācu valodā: *AGDM*

valstīs vācu tautības deklarēšana vēsturisku un politisku iemeslu dēļ vēl aizvien tiek uzskatīta par bīstamu. Polija tam ir vislabākais piemērs. Saskaņā ar tautas skaitīšanas datiem mūsu tur ir 150 000, bet pēc mūsu pašu aprēķiniem - divreiz vairāk.

Mēs visi, kuri dzīvojam kā nacionālās mazākumtautības tik daudzās Eiropas valstīs, nesam sev līdzīgu atšķirīgu pieredzi. Tā sakņojas gan pagātnē, gan arī mūsdienų notikumos. Mums visiem Eiropā nozīmīgs laiks bija pēdējie vairāk nekā 30 gadi, jo pienāca beigas šī kontinenta sāpīgajam sadalījumam. Rietumvalstu sabiedrībām Berlīnes mūra un dzelzs priekšvara krišana, kas kaut kādā mērā bija aizsākusies Gdaņskā 1980. gadā līdz ar *Solidarność* nodibināšanu, nozīmēja tikai jaunu un plašāku Eiropas perspektīvu. Savukārt mums Centrālajā un Austrumeiropā, kā arī NVS valstīs tas bija demokrātijas sākums, vai varbūt arī tikai demokratizācijas procesu pats pirmsākums. Mazākumtautībām, un it īpaši tieši vācu minoritātei, tas bieži bija saistīts ar pirmo atzīšanu laika periodā pēc Otrā pasaules kara.

Vācu mazākumtautību situācija pēc 1989./90. gada politisko pārmaiņu procesiem atkarībā no politiskajām un ekonomiskajām pārmaiņām atsevišķās valstīs veidojās atšķirīgi. Tam par iemeslu ir gan divpusējie līgumi un vienošanās, gan Eiropas Padomes mazākumtautību politika ar "Nacionālo minoritāšu aizsardzības pamatkonvenciju" un "Eiropas reģionālo vai minoritāšu valodu hartu", gan mītnes zemju jauna atvērtība pret vācu mazākumtautībām. Turklāt arī Vācijas Federatīvā republika īstenoja strukturētu un pastiprinātu finansēšanas politiku par labu vācu minoritātēm.

Toreiz mēs bieži bijām tik optimistiski un domājām, ka līdz ar mazākumtautību atzīšanas garantijām demokrātiskā valstī visas citas problēmas drīz vien pašas atrisināsies. Visur mēs uzņēmāmies ne tik vienkāršo lomu - būvēt tiltus starp mūsu valstīm un Vāciju. Šodien mēs zinām, ka nepietiek vien ar tiesisko atbrīvošanu, lai mēs būtu brīvi no sekām, ko radījusi apspiešana, piespiedu asimilācija, valodas un kultūras zaudēšana un emigrācija.

Mēs zinām, cik daudz darba ir jāiegulda, lai atdzīvīnātu valodu, kura ikdienā jau ir tikusi izskausta vai kur tā bez īpaša atbalsta ir novājinājusies. Mums ir sāpīgi redzēt, kā izzūd skaistie vācu valodas dialekti, cik daudz pieminekļu un kapsētu iet bojā. Bieži vien mēs bezpalīdzīgi noskatāmies. Vācieši no Kazahstānas līdz pat Slovēnijai, no Dānijas līdz Serbijai cenšas saglabāt vācu valodu un neļaut aizmirst vācu kultūras lomu valstu un reģionu vēsturē. Taču vēl vairāk mēs cenšamies saglabāt valodu un kultūru tieši pašlaik mūsu sirdīs un prātos.

Ir skaidrs, ka pagātne ir stipri ietekmējusi mūsu identitāti. Vācu minoritātes no šīs sarežģītās vēstures pirms 30 gadiem iznāca daudz pārcietušas un novājinātas. Mans nolūks nav salīdzināt dažādu vācu etnisko grupu likteni. Tomēr, apmeklējot AGDM² ceļojošo izstādi "Divās pasaulēs. 25 vāciešu stāsti"(pieejama internetā³), mēs atklājam gan nopietnas atšķirības, gan arī līdzības starp mums. Ar nelieliem izņēmumiem vāciešu identitāti Centrāleiropā, Austrumeiropā un Vidusāzijā veido un apgrūtina vismaz divi aspekti/iezīmes, kas pēc kara, izraidīšanām un deportācijām ietekmēja dzimtenē palikušos un rada viņiem grūtības līdz pat šodienai – kultūras apspiešana/diskriminācija un valodas zaudēšana.

Šādā īsā referātā es nevaru detalizēti iedziļināties identitātes aspektos, kaut arī par tiem varētu un vajadzētu diskutēt stundām ilgi. Tomēr no šiem diviem kopīgajiem aspektiem es pāriešu pie izaicinājumiem. Un šeit es gribētu citēt filozofa, filologa un politiķa Frīdriha Vilhelma Kristiāna Kārļa Ferdinanda brīvkunga fon Humbolta pazīstamo izteicienu. Berlīnes universitātes dibinātājs ir teicis: "Īstā dzimtene patiesībā ir valoda. Tā nosaka ilgas pēc tās, un attālināšanās no dzimtas kultūras vienmēr visātrāk notiek ar valodas palīdzību." Tas bija zināms visiem tiem, kas bija pie varas pēckara laikā un arī vēlāk, tādēļ viņi uzbruka vācu valodai vai aizliedza to, izslēdza to no skolu programmām, lai mūs rusificētu, polonizētu, maģjarizētu utt. Īsi sakot, atvāciskotu.

² Vācu mazākumtautību darba grupa Eiropas tautību federālajā savienībā

³ Izstādes nosaukums vācu valodā: "In zwei Welten. 25 Deutsche Geschichten"

Tāpat kā fon Humbolts, arī es uzskatu, ka valoda ir identitātes svarīgākais elements. Tā ir saikne starp visām vācu etniskajām grupām un vāciešiem vācvalodīgajās zemēs, kā arī tās īpašās kultūras pamats, kas mūs atšķir no etniskā vairākuma grupām, pat ja mēs visi esam pārņēmuši daudz ko no reģionālā kultūras satura.

Lai gan identitāte nesastāv tikai no valodas, tā nevar īsti izdzīvot un attīstīties bez valodas.

Identitāte ir ļoti sarežģīta. Cilvēks, indivīds ir vienots veselums, un arī viņa identitāte ir vienota, gan personiskā, gan sociālā identitāte. Tādēļ es uzskatu, ka mūsu etniskās piederības apziņa nav nošķirama no lingvistiskās, kultūras vai reliģiskās identitātes. Pazīstamais vācu-silēziešu teologs, arhibīskaps Alfons Nosols, kurš pirms 30 gadiem aktīvi iestājās par tiesībām dievkalpojums atkal noturēt vācu valodā, vienmēr uzsvēra, ka vācu valoda Silēzijā ir bijusi un joprojām ir sirds valoda. Kā tāda tā ir neaizstājama silēziešu dvēselei, un, tai novājinoties kā identitātes elementam, novājinās arī citi aspekti, kā, piemēram, kultūra, piesaiste dzimtenei vai ticība.

Tādēļ lielākais izaicinājums visām vācu minoritātēm ir, neskatoties uz visām grūtībām, saglabāt valodu un tur, kur tā jau ir izzudusi, to atkal atdzīvināt. Vācu minoritāšu darba grupas dalībnieki savā stratēģiskajā dokumentā "Stiprināti nākotnē" par 90% ir pasludinājuši valodu par savu otro svarīgāko uzdevumu ar šādu teikumu: "Vācu valodai arī turpmāk ir jābūt vissvarīgākajai identifikācijas pazīmei."

Mēs gandrīz visi tam piekrītam, taču apzināmies arī realitāti un līdz ar saprotam, ka šim uzdevumam nedrīkst būt nodalošs raksturs. Valodas trūkums vai ne īpaši laba valodas kvalitāte nedrīkst aizbiedēt nevienu cilvēku, kurš apzinās savas vācu saknes, savu etnisko piederību. Bet tieši tāpēc vācu minoritāšu uzmanības centrā ir jābūt elementāram uzdevumam popularizēt vācu valodu, parādīt tās nozīmīgumu kultūras, mākslas, tehnikas, rūpniecības un zinātnes pasaulē. Un patiešām lielākā daļa etnisko grupu organizē vācu valodas kursus, sarunu grupas, lekcijas, valodas olimpiādes u.tml.

Jau minētā izstāde daudzveidīgā pārskatā atspoguļo atsevišķu mazākumtautību biedrību darbību aktuālos projektos. Valodas uzturēšana, izglītība un skolas, kā arī kultūras darbs apliecina biedrību darbības pašreizējo vitalitāti, tāpat arī politisko un sociāli kulturālo mijiedarbību starp vācu minoritātēm un etniskā vairākuma sabiedrībām.

AGDM stratēģiskajā dokumentā "Stiprināti nākotnē" vienīgais uzdevums, kuru 100% visu aptaujas dalībnieku norādījuši kā svarīgu, bija: "Mēs sevi redzam kā "tilta būvētājus" starp to valsti, kurā dzīvojam, un Vāciju." Tātad tas bija un joprojām ir mūsu priekšā stāvošais izaicinājums.

Nezinu, kā tas bija Latvijā, bet Polijas Tautas republikā pat vissmagākajā pēckara periodā vācieši spēja darboties kā tiltu būvētāji un uzticības veidotāji, kaut arī, protams, ne politiskajā līmenī. Valsts varēja viņus ignorēt, asimilēt un laupīt viņiem identitāti. Taču nebija maināms fakts, ka mūsu kaimiņi apzinājās mūsu vācu identitāti. Vācieši Augšsilēzijā vai Austrumprūsijā nekādi neatbilda tam negatīvajam priekšstatam, kāds bija izveidojies poļu apziņā. Viņu dzīvesveids, tolerance un ģimeņu kristīgā nostāja nesaskanēja ar aizspriedumiem, un tādējādi šīs ģimenes būvēja pirmos tiltus starp vāciešiem un poļiem. Es domāju, ka tāpat tas būs bijis arī šeit. Šo funkciju pēc politiskajām pārmaiņām veica jau organizētās vācu minoritātes.

Tādēļ visās etniskajās grupās jau no paša sākuma ir tik svarīgas labas attiecības ar valsts institūcijām un vairākuma sabiedrību. Lai tās attīstītu un uzturētu, mēs īstenojam daudzus ar kultūru saistītus projektus, diskusijas un zinātnisku sadarbību. Tā kā visās valstīs, kurās mēs dzīvojam, vācu kultūra ir ar senām tradīcijām, tā ir arī savijusies ar reģionālajām kultūras tradīcijām, ar materiālo kultūras mantojumu un nereti vairākuma sabiedrība tās jau sen ir daļēji pārņēmusi. Tādēļ ir svarīgi parādīt, cik liela šajos reģionos un valstīs ir bijusi arī vāciešu ietekme. Un to mēs arī darām. Izaicinājums ir to darīt mūsdienīgā veidā, pieņemot paudžu maiņu kā arī pieskaņojoties politiskajai un sociālajai realitātei. Projektu mērķgrupas tātad ne vienmēr ir tikai vācu kultūras kopienas. Daži projekti mums ir jāīsteno, lai stiprinātu pašiem savu identitāti, bet citi - lai, pateicoties identitātei, darbotos uz ārpusi.

Arī AGDM ceļojošā izstāde “Divās pasaulēs”, tāpat kā darbība interneta vidē un AGDM projekti mēģina palīdzēt biedrībām, kas ir mūsu dalībnieces, veikt šos uzdevumus. Viens no vissvarīgākajiem Vācu minoritāšu darba grupas uzdevumiem ETFS (*Eiropas tautību federālās savienības*) ietvaros ir uzlabot zināšanas par vācu mazākumtautībām. Un ar to ir domātas ne vien attiecīgās vācu etniskās grupas, bet arī daudzu grupu kopums. Tas jāzina ne tikai vāciešiem Vācijas Federatīvajā republikā un vairākuma grupām mūsu valstīs. Tas ir vajadzīgs arī mums, mazākumtautībām, lai zinātu, ka ikkatrs no mums nedzīvo tikai kā vāciešu grupa ārpus Vācijas robežām. Gan es, gan mani kolēģi un kolēģes lieliski zinām, cik maz mēs viens otru pazīstam. Mums ir liela vēlme pašiem par sevi runāt atsevišķi un atrauti no citiem, nevis saredzēt kopainu, tomēr globalizētā pasaulē, arvien vienotākā Eiropā mums ir jāprezentē sevi ne tikai atsevišķi, bet arī kā kopienai, līdzīgi kā tas ir mozaīkā.

Pašreizējā politiskā realitāte, ko nosaka Krievijas agresija pret Ukrainu, ietekmē mūs visus it visur Eiropā, varbūt pat pasaulē. Arī vācu mazākumtautības kā kopienas tiešā veidā ietekmē. Es esmu ļoti pateicīgs šī simpozija organizētājiem par šādiem vārdiem pasākuma konceptā:

“To, ka šis ir īstais brīdis uzdot jautājumus un meklēt atbildes, apliecina interese par šīm tēmām, kuras tiek aplūkotas gan Latvijas zinātnes, gan kultūras vidē. Tur aktīvi tiek risināti 20. gadsimta notikumi un to sociālās sekas. Arī Ukrainā notiekošais Krievijas karš skarbi atklāj, ka Padomju Savienības vēsture vēl nav beigusies.”

Etniskie vācieši dzīvo abās karā ierautajās valstīs un ir to sabiedrību sastāvdaļa. Ukrainā viņi ir tikuši bombardēti, viņi ir bēguši, zaudējuši pajumti un izjutuši bailes, bezpalīdzību un izmisumu. Vācijas Padome sadarbojas ar BdV (Izraidīto savienību) un visiem atbalstītājiem, lai atrastu efektīvu palīdzību uz vietas un Vācijā. Krievijā viņus ir apdraudējusi viņu pašu valsts agresija. Pirmajā kara dienā viņi vēl nāca klajā ar paziņojumu, aicinot uz mieru, taču tad viņiem tas bija jāizņem no portāla. 2022. gada 22. februārī viņi rakstīja:

“Krievijas vāciešu organizācijas dzīli satrauc pašreizējā situācija Ukrainā. Mēs vienbalsīgi paziņojam, ka mēs, Krievijas vācieši, mēs, Krievijas pilsoņi, esam pārliecināti jebkāda kara pretinieki. (...) Krievijas vācieši no savas personiskās pieredzes zina, kā tas ir - būt politisko apstākļu “ķīlniekam”. (...) Mēs paužam savu atbalstu vāciešiem Ukrainā. Mūs saista ne tikai vēsturiskais liktenis, bet arī kopīgas tradīcijas, kopīga valoda un kultūra. Mēs ceram, ka situācija ātri normalizēsies, karadarbība tiks apturēta un tiks atjaunots miers.”

Tagad arī vācieši, tāpat kā visi Krievijas iedzīvotāji, ir atkarīgi no režīma brutālās propagandas, jo nepastāv ne viedokļa, ne mediju, ne interneta brīvība. Vācija ir izteikusi gatavību stāties pretī Krievijas agresijai, tā piegādā ieročus un ir ieviesusi sankcijas, un darīs to arī turpmāk. Kā tas ietekmēs etnisko vāciešu likteni Krievijā? Vēsture liecina par šausmīgu pieredzi no Padomju Savienības laikiem.

Tas viss parāda, ka vācu etniskajām grupām Eiropā un Centrālāzijā, protams, arī Latvijā, turpmāk jāsadarbojas un jādarbojas kā kopienai. Un tam ir arī rezultāti. Kā labu piemēru var minēt nesenos traģiskos notikumus. Jau 25. februāra naktī es kā AGDM pārstāvis pēc Ukrainas lūguma varēju izveidot atbalsta tīklu Ukrainas kaimiņvalstīs - Polijā, Slovākijā, Ungārijā un Rumānijā. Izmantojot šo tīklu, mēs varējām ar padomiem, loģistiku un valodu atvieglot ceļu uz Vāciju vairākiem simtiem vācu izcelsmes ģimeņu, kuras bēga no Ukrainas. Mērķis bija arī tiem, kuri bija bēguši prom bailēs un panikā, sniegt informāciju, ka viņi varēs iegūt vēlo repatriantu statusu un tādā veidā nodrošināt sev stabilu nākotni Vācijā.

Kā kopiena mēs cenšamies darboties arī Vācijā un Eiropas Savienībā. Kā jums zināms, pie mums Vācijā ir notikusi valdības maiņa un jaunā VFR valdība darbojas jauna koalīcijas līguma ietvaros, kurā netiek pieminētas vācu mazākumtautības. Tomēr mums kā AGDM ir izdevies saņemt no SPD⁴ Bundestāga frakcijas un attiecīgajām ministrijām skaidru paziņojumu, ka atbalsta sniegšana vācu mazākumtautībām arī turpmāk ir svarīgs federālās valdības mērķis.

⁴ SPD - Vācijas Sociāldemokrātiskā partija

Šādā veidā es vēlos parādīt, ka daudzus izaicinājumus ceļā uz lingvistiskās un nacionālās identitātes saglabāšanu mēs varam un mums vajag kopīgi pārvarēt. FUEN prezidents Lorants Vinče (*Lorant Vincze*) 2. maijā Vīnē ANO reģionālajā forumā par minoritāšu jautājumiem pareizi teica: "Etniskās minoritātes ir novārtā atstāta grupa Eiropā, un mēs neredzam nekādus situācijas uzlabojumus".

Ar šo pesimistisko izteikumu es paradoksālā kārtā gribētu nonākt pie vīzijām. Frānsiss Fukujama (*Francis Fukuyama*) savā jaunajā grāmatā "Identitāte" raksta, ka pašreizējā minoritāšu politika ir cieņas politika. Tiesības uz savu valodu, etnisko piederību, kultūru un tradīcijām, tāpat uz savu identitāti, saglabā cilvēka cieņu. Tiesību liegšana atņem un aizskar šo cieņu. To, kāda ir šī sajūta, es īpaši asi izjūtu kopš šī gada februāra, kad Polijas valdība ieviesa izmaiņas izglītības noteikumos, saskaņā ar kurām vācu izcelsmes skolēniem no jaunā mācību gada būs nevis trīs, bet vairs tikai viena vācu valodas mācību stunda, lai gan visas pārējās mazākumtautības joprojām saglabā tiesības uz trīs stundām. Tā ir skaidra un brutāla diskriminācija Polijas skolās. Šāda diskriminācija atgādina vēstures spokus, tā rada bailes un motivē cilvēkus slēpt savu identitāti.

Vēl viens piemērs: vācu etniskā grupa, kas gadsimtiem ilgi dzīvo Slovēnijas teritorijā, līdz šim nav atzīta par nacionālo minoritāti. Kādēļ?

Lielākajā daļā valstu skolu sistēma mazākumtautību valodās vai nu vispār nepastāv, vai arī tai ir daudz trūkumu vai dzimtās valodas nemaz netiek mācītas, valodas netiek pārstāvētas medijos, baznīcās un institūcijās. Tas notiek par spīti jau pieminētajiem Eiropas Padomes stūrakmeņiem ceļā uz mazākumtautību tiesību aizsardzību, t.i., "Nacionālo minoritāšu aizsardzības pamatkonvencija" un "Eiropas reģionālo vai minoritāšu valodu harta".

Vīzija par Eiropu, kas taisnīgi un cieņpilni izturas pret minoritātēm, ir Eiropa, kas savas pārlicēbas, kuras tā ir formulējusi savos dokumentos, patiesi un praktiski spēj īstenot dzīvē. Vienu no šiem ceļiem ir aizsākusi FUEN un līdz ar to arī AGDM, pateicoties pilsoņu iniciatīvai *Minority Safepack*, proti, tas ir mēģinājums mazākumtautību politikas svarīgākos aspektus darīt zināmus Eiropas Savienības tiesību sistēmas līmenī. Tādā veidā ES varētu izlīdzināt nopietnās atšķirības starp dalībvalstīm, piemēram, izglītībā. Tas nav normāli, ja, Rumānijā vāciešiem vai ungāriem ir pieejama izglītība savā valodā no bērnudārza līdz pat augstskolai, kamēr Polijā viņiem ir jācīnās par trim mācību stundām nedēļā.

Tādēļ referāta noslēgumā es atsaucos uz tā sākumu, kur paskaidroju, ka valoda ir kultūras, tradīciju un mazākumtautības apziņas neaizstājams pamats. Vācu izcelsmes pilsonim ir jāsaprot, kas veido viņa identitāti, kāda ir tās vērtība viņa dzīvē un pašapziņā, un viņam ir jābūt vēlmei to saglabāt, dzīvojot saskaņā ar citiem savas valsts un Eiropas pilsoņiem. Valstu vairākuma sabiedrībām ir jārada apstākļi, lai tas būtu iespējams. Tajā pašā laikā Eiropa ir tik maza un daudzveidīga, tomēr arī ekstrēmisma un nacionālistisku tendenču apdraudēta, ka ikvienam pēc iespējas ātrāk būtu jāatzīst, ka galu galā katrs tā sauktais vairākums Eiropā vienmēr ir mazākums. Tam vajadzētu skaidri parādīt, ka tikai mūsu kaimiņa tiesību, valodas un kultūras savstarpēja pieņemšana un to aizsardzība ved uz labu Eiropas nākotni. Un to var mācīties no mums, mazākumtautībām, lai mūs visus izglītotu šajā virzienā.

Pašā nobeigumā es vēlētos izteikt vēl vienu secinājumu, ko var uzskatīt par tādu kā pamācību/ norādījumu ģimenes ietvaros. Protams, ka vācu mazākumtautību grupas ir to valstu pilsoņi, kurās tās dzīvo. Tomēr kultūras un valodas ziņā viņi ir saistīti ar Vāciju un ir daļa no vācu kultūras nācijas. Mūsu identitātei ir divi, dažreiz trīs slāņi, t.i., tā ir saistīta ar dzimteni mūsu valstīs un ar vācvalodīgajām zemēm, kurp sniedzas kultūras un valodas saknes. Bet tas nenozīmē, ka mēs bijām vai esam tikai vācu kultūras patērētāji ārzemēs. Šādu domu mēs bieži sajūtam Vācijā - no sponsoru vai starpniekorganizāciju puses.

Taču šis nav vienvirziena ceļš. Nedrīkst aizmirst, ka gan agrāk, gan mūsdienās vācu kultūra tiek veidota arī ārpus pašreizējām Vācijas un Austrijas robežām. Pietiek vien minēt, ka Gerharts Hauptmanis bija silēzietis, komiķis Heincs Erhards nāca no Rīgas, arī rakstnieks Jākobs Lencs bija no Latvijas, slavenais teologs Ādofs Harnaks ir dzimis Tartu pilsētā Igaunijā, savukārt Johans Gotfrīds Herders - Austrumprūsijā, Nobela prēmijas laureāte vācu rakstniece Herta Millere - Rumānijā, bet pianists Svjatoslavs Rihters nāk no Ukrainas. Šis saraksts

ir garš. Bet arī pašlaik daudzi jaunieši gan Polijā, gan daudzās citās valstīs sacer dzeju un dzied vācu valodā. Vācu mazākumtautības atbalstīšanai vajadzētu nozīmēt ne tikai materiālo, morālo un dažkārt arī politisko atbalstu, bet arī tur radušās vācu kultūras veicināšanu un popularizēšanu.

Ar šāda veida atzinību (senču) dzimtene Vācija var darīt ļoti daudz, lai stiprinātu vācu mazākumtautību identitāti. Tad vīzija būs gandrīz piepildījiesies.

Bernards Gaida, 2022. gada 7. maijā Gutentāgā, Augšsilēzijā

Tulkojums – Daina Volkinšteine